

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja

Druk nr 2899

Warszawa, 5 marca 2010 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą przygotowany przez Krakowski Komitet Krzyża Solidarności projekt ustawy:

- o wznowieniu Krzyża Niepodległości oraz o ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Longina Komołowskiego.

(-) Andrzej Adamczyk; (-) Piotr Babinetz; (-) Marek Biernacki; (-) Andrzej Czuma; (-) Ludwik Dorn; (-) Waldy Dzikowski; (-) Jerzy Feliks Fedorowicz; (-) Grażyna Gęsicka; (-) Przemysław Gosiewski; (-) Jarosław Gowin; (-) Cezary Grabarczyk; (-) Jarosław Kaczyński; (-) Longin Komołowski; (-) Bronisław Komorowski; (-) Adam Lipiński; (-) Dariusz Lipiński; (-) Antoni Mężydło; (-) Konstanty Miodowicz; (-) Stefan Niesiołowski; (-) Maciej Płażyński; (-) Krzysztof Putra; (-) Ireneusz Raś; (-) Grzegorz Schetyna; (-) Stanisław Szwed; (-) Adam Śnieżek; (-) Krzysztof Tchórzewski; (-) Ryszard Terlecki; (-) Zbigniew Wassermann; (-) Wojciech Wilk; (-) Marcin Zawiła; (-) Stanisław Żelichowski.

USTAWA

z dnia 2010 r.

o wznowieniu Krzyża Niepodległości oraz o ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności

W obliczu 20 rocznicy upadku komunistycznego reżimu PRL oraz 30 rocznicy powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, a także 80 rocznicy ustanowienia Krzyża Niepodległości, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej postanawia uhonorować bohaterów trwającej pół wieku walki o odzyskanie niepodległości i suwerenności Polski, dając zarazem świadectwo dla przyszłych pokoleń, że ludzie, którzy dla ratowania Polski gotowi byli z własnej woli ryzykować utratę życia, zdrowia i wolności, nigdy przez Ojczyznę zapomniani nie będą.

Sejm restytuuje Krzyż Niepodległości, składając w ten sposób hołd żyjącym jeszcze weteranom okresu zbrojnej walki o niepodległość Ojczyzny.

Krzyż Niepodległości, ustanowiony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 października 1930 roku „celem odznaczenia osób, które zasłużyły się czynnie dla niepodległości Ojczyzny”, był jednym z najważniejszych i najwyżej cenionych odznaczeń wojskowych II Rzeczypospolitej. W dziś stanowionej formie niech niesie w przyszłość przesłanie, że choć nie każdy, kto ponad miarę obowiązku decyduje się bronić Ojczyzny, w trakcie tej służby dokonuje czynów niezwykłych i bohaterskich, to bohaterstwem jest sam fakt dobrowolnego narażania życia w Jej obronie.

Po faktycznym zakończeniu walki zbrojnej i funkcjonowania konspiracyjnych struktur, będących bezpośrednią kontynuacją Polskiego Państwa Podziemnego, w Polsce w latach 1956-1980 miał miejsce szereg masowych wystąpień społecznych oraz zorganizowanych i indywidualnych działań, będących wyrazem protestu i opozycji wobec komunistycznej dyktatury. W sierpniu 1980 roku Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, wyrastając z tych korzeni oraz z nauk Papieża Jana Pawła II, skupił wokół siebie zdecydowaną większość społeczeństwa i niemal wszystkich działaczy opozycji. Przez 15 miesięcy legalnego funkcjonowania „Solidarność” jeszcze bardziej rozbudziła w społeczeństwie pragnienie życia godnego i zgodnego z wyznawanymi zasadami moralnymi. Wyrósł na tym gruncie ruch społeczny stał się jedną z kluczowych sił, które w niespełna osiem lat po tragicznym wprowadzeniu w 1981 roku stanu wojennego doprowadziły do upadku reżimu PRL, a także pośrednio do wyzwolenia wielu innych narodów spod komunistycznych dyktatur oraz do upadku Muru Berlińskiego, rozpadu Układu Warszawskiego i sowieckiego imperium.

Krzyż Wolności i Solidarności jest wyrazem uznania przez Rzeczpospolitą Polską zasług tych wszystkich, którzy w tych latach walczyli z komunistycznym reżimem o niepodległość i suwerenność Polski oraz o obronę podstawowych praw człowieka i obywatela. Ustanowienie tego odznaczenia przed nadchodzącą 30 rocznicą powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” jest zarazem hołdem oddanym historycznej roli, jaką w tej walce odegrała „Solidarność”.

Rozdział 1 Wznowienie Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości

Art. 1. Wznawia się Order Wojenny Krzyża Niepodległości celem odznaczania osób, które w obliczu zbrojnego zagrożenia niepodległości Polski jako ochotnicy godzą się Jej służyć, albo podejmują się służby ponad wymaganą od nich miarę i przez znaczący okres czasu lub w sytuacji skrajnego zagrożenia godnie tę służbę wypełniają, niepodległości Ojczyzny broniąc, walcząc o jej odzyskanie lub w warunkach okupacji podtrzymując funkcjonowanie instytucji i tradycji Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 2. Tym, którzy walczyli z bronią w rękę o Niepodległość Ojczyzny na terytorium okupowanym przez wroga z niezwykłym poświęceniem względnie przebywając na terytorium okupowanym walką tą kierowali – może być nadany Krzyż z Mieczami Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości.

Art. 3 Odznaczeni Orderem Krzyża Niepodległości otrzymują nieodpłatnie odznakę Krzyża, oprawiony dyplom i legitymację.

Art. 4. 1. Prezydent, w drodze rozporządzenia, określi opis, materiał, wymiary i wzory rysunkowe odznaki Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości zgodnie z jego kształtem ustanowionym w 1930 roku oraz wzór dyplomu, legitymacji i wtórnika legitymacji.

2. Kontynuując numerację odznaczeń nadanych w II Rzeczypospolitej oraz nadanych na mocy dekretu Prezydenta RP na Obczyźnie z dnia 12 sierpnia 1954 roku, pierwszy nadany na mocy niniejszej ustawy Krzyż z Mieczami Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości będzie nosił numer 1829, a pierwszy nadany Krzyż Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości numer 35272.

Art. 5. 1. Kapitułę Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości tworzą Kanclerz Orderu i pięciu członków Kapituły.

2. Stojącego na czele Kapituły Kanclerza Orderu oraz członków Kapituły powołuje Prezydent spośród Kawalerów Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości na pięć lat.

3. Jeśli mniej niż dziesięciu Kawalerów Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości nie będących członkami Kapituły jest w wieku poniżej 70 lat, Kanclerza Orderu oraz członków Kapituły Prezydent może powołać spośród Kawalerów Orderu Krzyża Wojskowego.

4. Kapituła wybiera ze swego grona zastępcę Kanclerza Orderu oraz Sekretarza Kapituły.

Art. 6. Order Wojenny Krzyża Niepodległości za okres 1939-1956 może być nadawany do 1 września 2015 r.

Rozdział 2

Ustanowienie Krzyża Wolności i Solidarności

Art. 7. Ustanawia się Krzyż Wolności i Solidarności celem odznaczenia osób, które w latach 1956-1989, zagrożone bezpośrednimi represjami, zasłużyły się czynnie dla niepodległości i suwerenności Polski lub dla obrony praw człowieka i obywatela wobec totalitarnego reżimu PRL.

Art. 8. 1. Krzyż Wolności i Solidarności nadaje się działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej, w stosunku do których można jednoznacznie ustalić, że w okresie od 1 stycznia 1956 roku do 4 czerwca 1989 roku, z wyłączeniem okresu od 31 sierpnia 1980 roku do 12 grudnia 1981 roku:

1) przez co najmniej 12 miesięcy byli na terytorium Polski aktywnymi członkami nielegalnych organizacji, których cele zmierzały do odzyskania niepodległości i suwerenności Polski lub respektowania praw człowieka w PRL;

2) albo prowadzili na terytorium Polski systematyczną, trwającą co najmniej 12 miesięcy, zagrożoną odpowiedzialnością karną lub represjami, działalność na rzecz odzyskania niepodległości i suwerenności Polski lub respektowania praw człowieka w PRL.

2. Krzyż Wolności i Solidarności nadaje się również osobom, w stosunku do których można jednoznacznie ustalić, że w okresie od 1 stycznia 1956 roku do 4 czerwca 1989 roku, na terytorium Polski, ze względu na prowadzoną działalność mającą na celu odzyskanie niepodległości i suwerenności Polski, lub obronę praw człowieka i obywatela wobec totalitarnego reżimu PRL, lub też ze względu na świadome uczestnictwo w działaniach i manifestacjach mających taki cel:

1) zostały zamordowane lub zabite;

2) doznały trwałego, poważnego uszczerbku na zdrowiu;

- 3) przez okres minimum 30 dni były więzione, aresztowane, internowane, przebywały w obozach wojskowych zorganizowanych na rozkaz Szefa Sztabu Generalnego LWP z dn. 26.10.1982 r., lub były w inny sposób pozbawiona wolności, także w przypadku, jeżeli były to zatrzymania trwające krócej niż 30 dni, które w sumie trwały minimum 30 dni;
- 4) przez okres minimum 6 miesięcy były pozbawione prawa lub możliwości wykonywania zawodu lub podjęcia pracy;
- 5) zostały relegowane z wyższej uczelni lub szkoły i przez okres minimum 6 miesięcy nie były w stanie kontynuować nauki lub były zmuszone kontynuować ją na niższym niż dotąd poziomie nauczania.

3. Nie mają prawa do otrzymania Krzyża Wolności i Solidarności osoby, które:

1) w rozumieniu ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 1998 r., Nr 155, poz. 1016, z późn. zm.):

- a) były pracownikami, funkcjonariuszami, żołnierzami organów bezpieczeństwa państwa, chyba że przedłożą dowody, że do wymienionych organów zostały skierowane przez organizacje niepodległościowe lub były przez te organizacje zwerbowane w celu udzielenia im pomocy;
- b) współpracowały z organami bezpieczeństwa państwa;
- c) zajmowały kierownicze stanowiska w byłej Polskiej Partii Robotniczej i byłej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej oraz Zjednoczonym Stronnictwie Ludowym i Stronnictwie Demokratycznym, a także były członkami Rady Ministrów państwa komunistycznego do dnia 23 sierpnia 1989 r. lub były w tym okresie kierownikami centralnych organów administracji państwowej;

2) zostały prawomocnie skazane na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych.

Art. 9. Odznaczeni Krzyżem Wolności i Solidarności otrzymują nieodpłatnie odznakę Krzyża, oprawiony dyplom i legitymację.

Art. 10. Prezydent, w drodze rozporządzenia, określi opis, materiał, wymiary i wzory rysunkowe odznaki Krzyża Wolności i Solidarności w oparciu o wzór Krzyża Niepodległości z 1930 roku oraz wzór dyplomu, legitymacji i wtórnika legitymacji, przy czym odznaka Krzyża Wolności i Solidarności jest koloru srebrnego, w miejsce emalii czarnej stosuje się emalię czerwoną, słowa "Bohaterom Niepodległości" zastąpione zostają słowami „Wolność i Solidarność”, a na awersie pionowych ramion krzyża znajdują się daty „1956 1989”.

Art. 11. 1. Krzyż Wolności i Solidarności nadaje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej lub z inicjatywy własnej.

2. Krzyż nadawany jest w alfabetycznej kolejności nazwisk osób zgłoszonych do odznaczenia w danym dniu.

3. W stosunku do osób, które dane do dnia 31 sierpnia 2015 r. umieszczone zostaną w "Katalogu osób rozpracowywanych przez organa bezpieczeństwa PRL" lub umieszczone zostaną tam w okresie późniejszym, jeśli dotyczący ich wniosek o udostępnienie do wglądu zanonimizowanych kopii dokumentów złożony został do 31 sierpnia 2015 r., Prezes Instytutu Pamięci Narodowej w zależności od posiadanych w zasobach IPN dokumentów albo skieruje do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o nadanie im Krzyża Wolności i Solidarności, albo skieruje zapytania, czy według nich spełniają one kryteria niniejszej ustawy wraz z prośbą o przekazanie dodatkowych dokumentów, wskazanie świadków i udzielenie informacji ułatwiających dalsze próby odnalezienia stosownych dokumentów.

4. Pierwszą listę uprawnionych Prezes Instytutu Pamięci Narodowej sporządzi w oparciu o stan "Katalogu osób rozpracowywanych przez organa bezpieczeństwa PRL" na dzień 30 kwietnia 2010 r. i przekaze ją Prezydentowi do dnia 30 czerwca 2010 roku. Osoby znajdujące się na tej liście zostaną odznaczone Krzyżem podczas obchodów 30 rocznicy powstania "Solidarności".

5. Prezes Instytutu Pamięci Narodowej dołoży wszelkich starań, aby „Katalog osób rozpracowywanych przez organa bezpieczeństwa PRL”, jeśli te osoby lub w przypadku osób zmarłych osoby im najbliższe wyrażą na to zgodę i jeśli spełniają one wymogi art. 52a pkt 7 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi

Polskiemu, został jak najszybciej uzupełniony o dane:

- 1) osób, którym nadany został przez Instytut Pamięci Narodowej status osób pokrzywdzonych;
- 2) osób, które do dnia 31 grudnia 2008 r. złożyły wniosek o udostępnienie do wglądu zanonimizowanych kopii dokumentów ich dotyczących;
- 3) osób zmarłych, w sprawie których do dnia 31 grudnia 2008 r. osoby im najbliższe złożyły wniosek o udostępnienie do wglądu zanonimizowanych kopii dokumentów.

6. Osoby, które nie wystąpiły z wnioskiem o nadanie im statusu osoby pokrzywdzonej i nie chcą składać wniosku o udostępnienie do wglądu zanonimizowanych kopii dokumentów lub też w stosunku do których podczas rozpatrywania stosownych wniosków nie zostały odnalezione w archiwach IPN dokumenty uzasadniające umieszczenie ich danych w "Katalogu osób rozpracowywanych przez organa bezpieczeństwa PRL", mogą do 31 sierpnia 2015 roku występować do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej o potwierdzenie uprawnień i skierowanie wniosku o odznaczenie ich Krzyżem, przedstawiając w tym celu stosowne dokumenty lub zeznania świadków. Wniosek taki jest równoznaczny z oświadczeniem, że wnioskodawca spełnia kryteria wymagane do otrzymania Krzyża, że nie występują wobec niego okoliczności wymienione w art. 8 ust. 3 niniejszej ustawy oraz że wyraża zgodę na umieszczenie jego danych osobowych w "Katalogu osób rozpracowywanych przez organa bezpieczeństwa PRL". W imieniu osoby zmarłej wniosek może zostać złożony przez jej najbliższą rodzinę; prawo takie przysługuje również osobom odznaczonym Krzyżem, które prowadziły działalność lub były represjonowane razem ze zmarłą osobą oraz Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej.

7. Dane osobowe wszystkich odznaczonych Krzyżem zostają umieszczone w "Katalogu osób rozpracowywanych przez organa bezpieczeństwa PRL" wraz z adnotacją "odznaczona/y Krzyżem Wolności i Solidarności". W przypadku, jeśli dokumentami, które umożliwiły zweryfikowanie uprawnień danej osoby, są oświadczenia świadków - w katalogu umieszcza się stosowne wyjaśnienie wraz z sygnaturami, pod którymi oświadczenia te przechowywane są w archiwach IPN.

8. Jeżeli odnalezione zostaną dokumenty, w oparciu o które Prezes IPN uzna, że występuje którakolwiek z okoliczności, o których mowa w art. 8 ust. 3 niniejszej ustawy, Prezes IPN wystąpi do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z wnioskiem o odebranie tej osobie Krzyża Wolności i Solidarności. Do momentu, gdy Prezydent podejmie decyzję w tej sprawie lub dana osoba zrzeknie się odznaczenia, jej dane będą nadal figurować w katalogu z adnotacją o podjętych wobec niej działaniach.

9. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, wobec osób, które w latach 1956-1989 niewątpliwie zasłużyły się dla niepodległości i suwerenności Ojczyzny lub dla obrony praw człowieka i obywatela wobec totalitarnego reżimu PRL, a nie spełniają wymogów art. 8 ust. 1 ani ust. 2 - Prezes IPN może wystąpić z wnioskiem do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o nadanie innego odznaczenia państwowego.

Rozdział 3

Przepisy końcowe i zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 12. W ustawie z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 1992 r., Nr 90, poz. 450, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 6 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. 1. Ordery i odznaczenia wojenne są nadawane tylko w czasie wojny lub nie później niż przez pięć lat od jej zakończenia, z wyjątkiem Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości, który do 1 września 2015 r. może być nadawany za okres 1939-1956.”;

- 2) po art. 12a dodaje się art. 12b w brzmieniu:

„Art. 12b. 1. Ustanowiony dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 października 1930 r. i wznowiony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawą z dnia Order Wojenny Krzyża Niepodległości jest nagrodą za ochotniczą służbę w obronie niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Order Wojenny Krzyża Niepodległości dzieli się na dwie klasy:

klasa I – Krzyż z Mieczami Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości ,

klasa II – Krzyż Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości.

3. Order Wojenny Krzyża Niepodległości może być nadany:

1) Krzyż z Mieczami Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości - tym, którzy walczyli z bronią w ręku o Niepodległość Ojczyzny na terytorium okupowanym przez wroga z niezwykłym poświęceniem względnie przebywając na terytorium okupowanym walką tą kierowali,

2) Krzyż Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości - osobom, które w obliczu zbrojnego zagrożenia niepodległości Polski jako ochotnicy godzą się Jej służyć, albo podejmują się służby ponad wymaganą od nich miarę i przez znaczący okres czasu lub w sytuacji skrajnego zagrożenia godnie tę służbę wypełniają, niepodległości Ojczyzny broniąc, walcząc o jej odzyskanie lub w warunkach okupacji podtrzymując funkcjonowanie instytucji i tradycji Rzeczypospolitej Polskiej.

3) po art. 15 dodaje się art. 15a w brzmieniu:

„Art. 15a. 1. "Krzyż Wolności i Solidarności jest nagrodą dla osób, które w latach 1956-1989, zagrożone bezpośrednimi represjami, zasłużyły się czynnie dla niepodległości i suwerenności Polski lub dla obrony praw człowieka i obywatela wobec totalitarnego reżimu PRL.

2. Krzyż Wolności i Solidarności nadawany jest na zasadach określonych ustawą z dnia o wznowieniu Krzyża Niepodległości i ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności”;

4) art. 20 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

"Art. 20. 1. Na czele Orderu Orła Białego, Orderu Wojennego Virtuti Militari, Orderu Odrodzenia Polski, Orderu Krzyża Wojskowego i Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości stoją Kapituły.”;

5) po art. 25a dodaje się art. 25b w brzmieniu:

"Art. 25b. 1. Kapitułę Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości tworzą Kanclerz Orderu i pięciu członków Kapituły.

2. Stojącego na czele Kapituły Kanclerza Orderu oraz członków Kapituły powołuje Prezydent spośród Kawalerów Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości na pięć lat.

3. Jeśli mniej niż dziesięciu Kawalerów Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości nie będących członkami Kapituły jest w wieku poniżej 70 lat, Kanclerza Orderu oraz członków Kapituły Prezydent może powołać spośród Kawalerów Orderu Krzyża Wojskowego.

4. Kapituła wybiera ze swego grona zastępcę Kanclerza Orderu oraz Sekretarza Kapituły.”;

6) w art. 31 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

"2a. Wnioski o nadanie Krzyża Wolności i Solidarności przedstawia Prezydentowi Prezes Instytutu Pamięci Narodowej, również w przypadku osób nieposiadających obywatelstwa polskiego lub zamieszkałych stale za granicą."

Art. 13. W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 1998 r., Nr 155, poz. 1016, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 52a pkt 7 na końcu dodaje się słowa:

"w katalogu zamieszczone zostaną również dane wszystkich osób odznaczonych Krzyżem Wolności i Solidarności”;

2) art. 52b ust. 2a otrzymuje brzmienie:

„2a. W katalogu, o którym mowa w art. 52a pkt 7, zamieszcza się dane, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 6-8, a w przypadku osób odznaczonych Krzyżem Wolności i Solidarności adnotację 'odznaczona/y Krzyżem Wolności i Solidarności”’.

Art. 14. Zgodnie z art. 5 ust. 3 niniejszej ustawy Kanclerza oraz członków Kapituły Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości powoła Prezydent spośród dwunastu pierwszych odznaczonych Orderem Wojennym Krzyża Niepodległości lub spośród kawalerów Orderu Krzyża Wojskowego.

Art. 15. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Projektowana ustawa przewiduje wznowienie Krzyża Niepodległości w formie Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości oraz ustanowienie w 30 rocznicę wydarzeń Sierpnia 1980 roku Krzyża Wolności i Solidarności, jako podobnego do Krzyża Niepodległości odznaczenia niższej rangi.

Obydwa te odznaczenia mają być świadectwem, że ludzie, którzy dla ratowania Polski gotowi byli z własnej woli ryzykować utratę życia, zdrowia i wolności, nigdy przez Ojczyznę zapomniani nie będą. Mają one wypełnić istniejącą lukę w aktualnym systemie odznaczeniowym, a zarazem spełnić uzasadnione oczekiwania tych, którzy przez pół wieku walczyli o obronę i odzyskanie Niepodległości i Suwerenności Państwa Polskiego.

Z ustawowej definicji Krzyż Niepodległości nadawany był za udział w konkretnych działaniach zbrojnych, a lista tych działań była z czasem rozszerzana poprzez zmiany wprowadzane do oryginalnego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej. W praktyce nadawany on był za działania ochotnicze i o takie działania jego formuła była rozszerzana.

Krzyż Niepodległości zapisał się trwale w tradycji jako odznaczenie wojenne o randze równej orderom, posadowione pomiędzy Krzyżem Oficerskim a Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (czyli jako odznaczenie rangi wyższej, niż Krzyż Walecznych). Ze względów politycznych (ustanowienie go rozporządzeniem Prezydenta, a nie ustawą), nie był on oficjalnie nazywany orderem, a jego faktyczna kapituła nosiła nazwę "Komitet Krzyża i Medalu Niepodległości".

Jako że celem niniejszej ustawy jest wznowienie Krzyża Niepodległości jako odznaczenia permanentnego, które wraz z Orderem Wojennym Krzyża Virtuti Militari ma przekazywać patriotyczne wartości przyszłym pokoleniom – uważamy za właściwe i stosowne, aby jego definicję, w zgodzie z tradycją i oryginalną intencją, uczynić bardziej ogólną, a zarazem oficjalnie nadać mu rangę orderu i ustanowić jego Kapitułę.

Ustawowy zapis umożliwiający przez najbliższe 5 lat nadawanie Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości za zasługi w latach 1939-1956 pozwoli na praktyczną realizację dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej na Obczyźnie z dnia 12 sierpnia 1954 roku o wznowieniu Krzyża i Medalu Niepodległości w tej mierze, w jakiej jest to jeszcze możliwe.

Proponowane w przedłożonym projekcie ustawy ustanowienie Krzyża Wolności i Solidarności ma na celu uhonorowanie osób, które w latach 1956-1989, zagrożone bezpośrednimi represjami, zasłużyły się czynnie dla niepodległości i suwerenności Polski. Działania te, jakkolwiek prowadzone z reguły w warunkach znacznie mniejszego niż w okresie poprzednim osobistego zagrożenia, były bezpośrednią kontynuacją tamtej walki. Mając to na uwadze, proponuje się ustanowienie Krzyża Wolności i Solidarności, jako odznaczenia o kształcie wzorowanym na Krzyżu Niepodległości, różniącego się jednak wyraźnie kolorem i posadowionego na poziomie zbliżonym do ustanowionego przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawą z dnia 23 czerwca 1923 roku Krzyża Zasługi.

Niezaprzeczalne zasługi tych ludzi, w większości nie tylko nie zostały dotąd uhonorowane, ale nawet nie zostały w żaden oficjalny sposób poświadczone przez Rzeczpospolitą Polską. W wielu przypadkach doprowadza to ich zarówno do głębokiego rozgoryczenia, jak też poczucia, że są przez Polskę zapomniani, a ich zasługi zlekceważone. W obliczu minionej 20 rocznicy upadku komunistycznego reżimu PRL oraz nadchodzącej 30 rocznicy powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, będącego przełomowym momentem w walce, którą prowadzili - jest obowiązkiem Rzeczypospolitej Polskiej, aby w systematyczny sposób wreszcie ich uhonorować.

Wszystkie te osoby spełniają ustawowe kryteria nadawania Krzyża Zasługi (czyli "położyły zasługi dla Państwa lub obywateli spełniając czyny przekraczające zakres ich zwykłych obowiązków, a przynoszące znaczną korzyść Państwu lub obywatelom"), jednak przynajmniej z dwóch powodów niewłaściwym i niepraktycznym byłaby próba uhonorowania tym odznaczeniem tak szerokiego grona, gdyż:

- a) nadanie w krótkim czasie tak dużej ilości Krzyży Zasługi byłoby sprzeczne z działaniami podejmowanymi w celu przeciwstawieniu się postępującej do niedawna jego dewaluacji;
- b) działalność prowadzona przez te osoby, jakkolwiek nie spełniająca wymogów koniecznych do nadania im Krzyża Zasługi z Mieczami lub Krzyża Zasługi za Dzielność, połączona była z olbrzymim ryzykiem poważnych represji, uwięzienia, a niejednokrotnie również z zagrożeniem zdrowia i życia, co nadawane im odznaczenie powinno wyróżniać.

Skutki społeczne

Wprowadzenie obydwu tych odznaczeń i wynikające z niego ich nadanie szerokiej rzeszy ludzi, którzy ochotniczo i w sytuacji istotnego ryzyka walczyli o wolność Ojczyzny lub też działali na Jej rzecz, nie tylko spełni ich uzasadnione oczekiwania, lecz również powinno mieć istotny wpływ na kształtowanie się świadomości społecznej zarówno teraz, jak i w przyszłości. Godne uhonorowanie ludzi, którzy z osobistym poświęceniem działali na rzecz Polski, będzie zarazem sprzyjało rozwojowi świadomości patriotycznej i gotowości do obrony Niepodległości Polski, jak też w szerszym zakresie powinno sprzyjać wychowaniu przyszłych pokoleń w gotowości do podejmowania działań "pro publico bono".

Skutki finansowe

Przyjmując koszt wykonania jednej odznaki na około 100 złotych bezpośrednio koszty pojedynczego odznaczenia nie powinny przekroczyć 150 złotych (wraz z futerałem, legitymacją i dyplomem w oprawie pozwalającej na jego zawieszenie na ścianie). Dodatkowe koszty będą wynikały z procedur weryfikacji wniosków odznaczeniowych w zakresie działania Instytutu Pamięci Narodowej i Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób represjonowanych - można założyć, że również zmieszczą się w kwocie 150 złotych w przypadku pojedynczego wniosku. Przyjmując, że uprawnionych do otrzymania Orderu Wojennego Krzyża Niepodległości może być od kilku do kilkudziesięciu tysięcy osób (w zależności od kryteriów jego nadawania przyjętych przez Kapitułę), a Krzyża Wolności i Solidarności około 30 tysięcy osób, ogólny wydatek z budżetu powinien mieścić się w granicach od 12 do 30 milionów złotych.

Jednakże ze względu na fakt, że proces ten z praktycznych względów rozłożony będzie na kilka lat, a największa liczba odznaczeń nadanych zostanie zapewne w okresie od 12 do 24 miesięcy po wejściu ustawy w życie, przewiduje się, iż skutki finansowe projektowanej ustawy, w pierwszym roku jej funkcjonowania, nie będą znaczne.

Akty wykonawcze

Przepisy wykonawcze, na mocy art. 9 i art 9a ustawy o orderach i odznaczeniach określi Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w drodze rozporządzenia.

Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Zakres przedmiotowy proponowanej ustawy nie jest objęty przepisami prawa wspólnotowego Unii Europejskiej.

Warszawa, 11 marca 2010 r.

BAS-WAPEiM-401/10

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia
w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu
ustawy o wznowieniu Krzyża Niepodległości oraz o ustanowieniu Krzyża
Wolności i Solidarności (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Longin
Komołowski)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2009 r. Nr 5, poz. 47, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Poselski projekt ustawy o wznowieniu Krzyża Niepodległości oraz o ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności przewiduje restytucję Krzyża Niepodległości oraz ustanowienie nowego odznaczenia – Krzyża Wolności i Solidarności.

Ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje spraw objętych opiniowanym projektem ustawy.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Projekt ustawy nie jest objęty zakresem przedmiotowym prawa Unii Europejskiej.

4. Konkluzje

Poselski projekt ustawy o wznowieniu Krzyża Niepodległości oraz o ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Michał Królikowski

Warszawa, 11 marca 2010 r.

BAS-WAPEiM-402/10

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia
w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o wznowieniu Krzyża
Niepodległości oraz o ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Longin Komolowski) jest projektem
ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a
Regulaminu Sejmu

Stosownie do art. 95a ust. 1 Regulaminu Sejmu, projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej jest projekt ustawy mającej na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Poselski projekt ustawy o wznowieniu Krzyża Niepodległości oraz o ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności przewiduje restytucję Krzyża Niepodległości oraz ustanowienie nowego odznaczenia – Krzyża Wolności i Solidarności.

Poselski projekt ustawy o wznowieniu Krzyża Niepodległości oraz o ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a Regulaminu Sejmu.

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Michał Królikowski